

Een vrouwelijke toren

Mark Hemel en Barbara Kuit bouwen in de Chinese stad Ghuangzhou een toren van 610 meter.

„We hadden nooit gedacht dat we de prijsvraag zouden winnen.”

Bernard Hulsman

Het is als een droom: terwijl veel jonge architecten beginnen met een dakkapel en pas na hun veertigste hun eerste gebouw van enige omvang maken, bouwen Mark Hemel (40) en Barbara Kuit (39) nu al een toren van 610 meter hoog. Korte tijd leek het gebouw zelfs de hoogste ter wereld te worden, maar in Dubai is nu een nog hogere wolkenkrabber in aanbouw. De tv- en uitzichtstoren in Guangzhou is nu halverwege en moet in 2010 klaar zijn.

Vier jaar geleden won Information Based Architecture, zoals het bureau van Hemel en Kuit heet, samen met het ingenieursbureau Arup de eenvoudige opdracht voor de toren. Ze hadden toen al een „paar kleine dingen” gedaan, zoals de aanbouw van een woonhuis, vertellen ze in kantoor aan het IJ in Amsterdam. „Maar we hadden niet de illusie dat we zouden winnen”, zegt Mark Hemel. „Er deden tenslotte grote namen mee aan de prijsvraag, zoals Norman Foster, Richard Rogers, KPF, en Coop Himmelb(l)au. We waren al blij dat we mee mochten doen.”

„Maar toen we bij de presentatie zagen wat de andere bureaus hadden ontworpen, dachten we: wie weet”, vult Barbara Kuit aan. „We werden gekozen voor de tweede ronde. Vervolgens bleef het lang onduidelijk wie nu had gewonnen. We hebben eigenlijk nooit officieel gehoord dat we hadden gewonnen. Pas in een laat stadium van het ontwerp, nadat onder meer verschillende windtunneltests waren afgerond, werd in november 2005 bij de *ground breaking ceremony* de bouw van onze toren officieel aangekondigd.”

In China moet je poëtisch over architectuur praten om opdrachten te krijgen

De televisietoren van Guangzhou van binnenuit

Niet alleen de hoogte van de toren is indrukwekkend, maar ook het vloeroppervlak (104.000 vierkante meter voor restaurants, expositieruimtes, bioscoop enzovoorts), de kosten (245 miljoen euro) en, vooral, de vorm. De tv-toren van Guangzhou is een zogenaamde hyperboloïde constructie van ringen en een raamwerk van staven. Hierdoor doet hij denken aan de beroemde radiotoren in Moskou van de Russische ingenieur Sjoechov uit 1921. Maar de verschillen tussen beide torens zijn groter dan de overeenkomsten. Terwijl de 160 meter hoge Moskouse radiotoren bestaat uit verschillende hyperboloïde delen en naar boven toe steeds smaller wordt, wordt de bijna vier keer zo hoge tv-toren van Guangzhou één grote, gekromde constructie die op ongeveer tweederde ongelooflijk slank wordt om uiteindelijk breder te eindigen. Bovendien bestaat het raamwerk van de Chinese toren niet uit dunne ijzeren latten, maar uit indrukwekkend dikke, schuine betonnen kolommen, met in het centrum een vaste kern voor onder meer liften.

Ingenieurs hadden eerst twijfels of het wel mogelijk was om een toren van deze hoogte op de Sjoechovmanier te bouwen. „Op het eerste gezicht gaat het bij de toren in Ghuangzhou om een eenvoudige vorm”, legt Hemel uit. „Maar het is toch heel complex om te bouwen: op elk punt is de doorsnede van de toren anders. De gekromde vorm bestaat uiteindelijk uit allemaal rechte stukken, en de kolommen worden naar boven toe steeds smaller.” Uiteindelijk bleek de toren bouwbaar, al wordt de toren wel iets minder slank en ijl dan oorspronkelijk de bedoeling was.

„Ons ontwerp was het ingewikkeldst van alle inzendingen”, zegt Kuit. „Maar de Chinezen van nu staan open voor vernieuwingen. En hun ambities zijn ook heel groot.” Toch moesten Kuit en Hemel wel wennen aan de Chinese omgangsvormen. „Neem nou zoiets als praten over architectuur”, zegt Kuit. „In Nederland en in het Westen ben je gewend om snel je punt te maken. Maar in China moet je op een poëtische manier over architectuur praten. Je moet je ontwerp inkleden, met mooie papertjes en kleine gedichten. Je moet er als het ware omheendraaien en zo een gevoel opwekken.”

„Eten is in China heel belangrijk bij het nemen van besluiten”, vult Mark Hemel aan. „Bij diners en lunches is het de kunst om naast de persoon te zitten die de beslissingen neemt. Want het nemen van besluiten gaat op een hiërarchische manier. Iedereen mag zijn zegje doen, maar uiteindelijk is er één figuur die de knoop doorhakt. Als het erop aan komt, zijn Chinezen net zo zakelijk als westerse opdrachtgevers.”

Op hun website merken de architecten van Information Based Architecture op dat de meeste wolkenkrabbers „mannelijke kenmerken” hebben, dat wil zeggen: „hoekig, simplistisch, zwaar en gebaseerd op herhaling.” Hun toren in Ghuangzhou moet een „vrouwelijke” toren worden: „glad, gekromd, slank, gracieus, kortom: een sexy toren.” Maar bovenal beklemtonen ze dat de toren simpel en complex tegelijk is. „Complexiteit is toch het thema van onze generatie”, merkt Mark Hemel op. „Bij het oude modernisme ging het om vereenvoudiging, om functiescheiding, en om het uit elkaar trekken van dingen. Maar nu gaat het om het samenbrengen van verschillen, om het oplossen van complexe vraagstukken.”

De televisietoren van Guangzhou in aanbouw Foto's Information Based

Nederlandse architecten in China

Behalve Information Based Architecture werkt een groot aantal Nederlandse bureaus aan opdrachten in China. KCAP, KuiperCompagnons, NEXT architects, MVRDV, Atelier Dutch, OMA en KOW en vele andere Nederlandse bureaus bouwen in China. Sommige hiervan, zoals KOW, hebben een vestiging geopend voor hun activiteiten in China. Het is moeilijk om vast te stellen of de export van architectuur naar China heeft te maken met de wereldwijde faam die de Nederlandse architectuur tien jaar geleden kreeg. Zeker is wel dat ook veel Duitse, Franse en Engelse archi-

tecten werk hebben in China. De Nederlanders werken in China aan opdrachten die variëren van woonwijken met 'Nederlandse' huizen tot kantoren. Het bekendste gebouw van een Nederlandse architect in China is ongetwijfeld het lusvormige gebouw van de Chinese staatstelevisie dat nu naar een ontwerp van Rem Koolhaas' OMA. Toen OMA zes jaar geleden werd gevraagd voor dit gebouw, vonden verschillende critici, onder wie Ian Buruma, dat Koolhaas niet het hart van de propagandamachine van een repressief regime moest ontwerpen.